

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter, Domokos Máttyás,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László, Ludassy Mária,
Rakovszky Zsuzsa, Vásárhelyi Júlia.

Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

- Rába György:* Régi fénykép • 631
Földlakó • 632
A tele bőrönd • 632
- Horváth Elemér:* carla reuben • 633
téli reggel • 633
a meglepetés • 634
- Kántor Péter:* A padban • 635
- Kis János:* Lukács György dilemmája • 636
- Lengyel András:* A forradalmak „furcsa párosa”
(Móra Ferenc és Zdravetz István) • 667
- Kovács András Ferenc:* Kavafisz-átiratok
Lépcsőházakban • 679
És felkönyököltem, elnyújtóztam
a hálófülkék gyúrt fekhelyein • 680
Egy félóra • 680
1903 napjai • 681
A bekötött váll • 681
Hadd jöjjenek... • 682
Csak olvasgatni jött • 682
- Tatár Sándor:* Egyszer folt, hol nem folt • 682
- Gáti István:* Anyám és Szörény Rezső • 684
- Kicsi Sándor András:* Ördöglánycsirke • 685
- Ferdinandy György:* Villa Panty • 687
- Miklya Zsolt:* ahogy torkomnak • 696
- Falcsik Mari:* Álmodozás 1975 • 700
Hajnal • 701
Végül • 701

- Henry James–Edith Wharton: Levelek (Vallasek Júlia fordítása)* • 702
Darányi Sándor: Limbuson • 718
Vörös István: Az irodalom elsíratása (Regényrészlet) • 719
Várady Szabolcs: Éjszakai járat • 730
 Utóhang • 730
 Kaliforniában egy dán falu • 731

FIGYELŐ

- Schein Gábor–Tózsér Árpád–Bodor Béla: Három bírálat egy könyvről (Várady Szabolcs: A rejtett kijárat)* • 732
Petri György: [Versszakelemzés] • 753
Báthori Csaba: A gazda bekerít (Lackfi János: Hófogók) • 754
Mesterházi Mónika: „Tudd meg magad” (Falcsik Mari: Sanzon nehéz időkben) • 757

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levélcím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
Előfizetési díj fél évre 1500, egy évre 3000 forint, külföldön \$35.00, illetve \$70.00
Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

Rába György

RÉGI FÉNYKÉP

Jön az ígéret napja hív az óra
évi egyszeri bolondozóra
kezdése lesz egy időszámításnak
addig is minden nap csodás nap
belül máris szikráznak égnek
kápráztató csillár- és lámpafények
jólesik most bökdösődni vihogni
a szuszékból előkerül sok csipkeholmi
susogva labdáznak pár férfinévvel
vigyázva hogy ne ejtsék el
a torok kiszárad a bőr is beleborzong
csupa mediterrán Antibes csupa Sunion-fok
ó azok a visszhangot ébresztő nevek
mikor még nem is hordoznak történetet
viselőik szerencsétlenkednek a túlsó
parton a róluk mesélt kép mennyire túlzó
ha szavuk arra téved hogy a lányok
úgy emlegetik őket mint az Újvilágot
és hogy is lesz ha derekukat átölelve
suttogni kell a rózsás kürtőbe fülükbe
szerenádba valót tartson ki mint a magas C
a fruska egész éjjel álmatlan emlegetné
vagy pajkosan földre tett zsebtükörből nézni
milyen muris szoknya alatt mit hord a tanár néni
s közben szorongni a csitri mindezt hogyan fogadja
beleizzad micsoda vész a férfijelölt homloka marka
körben falhoz tapadva fecskéfészkek a gardedámok
elandalodva irigykedve szemlélik a mulatságot
középpontban a párok mindnek a gyomra görcsben
tudják nem lesz az életben ekkora céció több sem
a félig szédült félig rémült rajt le is fotografálják
a képen kétségbeesetten szorongatja ki-ki párját
hús-harminc esztendő múlva a fotón elrivedeznek
ki lehet az a kifakult arc a lány vagy a fiú mellett

FÖLDLAKÓ

Szunnyadnak benn a fában
a sorsuk légió
gerenda talpfa asztal
szekrény zsámoly dikó
és palló ami két part
közt visz a vízen át
és bot tested a romlót
segíti jó barát
karó is mire tőke
rokolyája borul
táblás út menti oszlop
célt mutat jámborul
és megérheted azt is
karabélyon tusa
s néha baseballütő mint
a düh önkényura
az ezerféle lét így
bennem is szendereg
mit tudnak hajnalomra
rólam az emberek
szemükben majd szövetség
leszek testvériség
s tajtékzó ennek eddig
nem láttál soha még
akkor gondold meg én is
sarjadok szikkadok
csak a föld az egyetlen
ami táplálhatott

A TELE BŐRÖND

Tele bőrönddel
hiszen mindenki így megy el
utazótáskájában még egy alkotás
talán a főmű vázlata
egy fölfedezés formulája
vagy mulatságos plüssállat a gyerekeknek

szemtől szembe egy mosoly vigasza
 egy engesztelő szó a nyelv hegyén
 vallomás a dupla fedél rejtekében
 lélekcsera megzápult vágya
 a másnapra ígért válaszadás
 az örök béke képlete

Horváth Elemér

CARLA REUBEN

ezt a bronzvörös fényes hajzatot
 amely szomszédom arcát övezi
 csornán láttam 11 évesen
 ilyen lehetne berger sári ma
 ha nincs az a brutális történelmi „ha”
 amely által vagyok aki vagyok
 vacsoránál elmesélem neki
 hogy mire emlékeztet a haja
 két hete ismerjük egymást csupán
 s az idők kezdetétől is
 kezemre teszi kezét én hagyom
 itáliára tereljük a szót
 ahol megfordultunk fiatalon
 én diákként ő nászútján a férjével
 lángoló haja tiszta tizián

TÉLI REGGEL

a két öreg
 akik a járdán sietnek
 türelmes léptekkel
 valami jövendő felé
 határozottan tündér tünemény
 az asszonyka
 a férfi karján csüggve szárnyalón
 és majdnem irreálisan

tavaszi hó buckák között
 nem is látja a kiderült eget
 s a férfi éppoly céltalan
 majdnemhogya szentkristófian
 viszi óvatosan
 a téli tömegben
 amelynek abszolút fogalma sincs
 hogy hajnalban
 egymás karjában aludtak el
 ezen a planétán
 ebben a kicsi konkrét végtelen
 mindenségben
 amely egyszerűen csak csodálatos
 s nélkülük nem is létezik

A MEGLEPETÉS

igen engemet meglepett ahogy
 ágyba hívtál ezt a rettenetes
 embert aki mindig szívélyesen
 köszöntött ha találkozott veled
 s ment a dolga után amíg...
 amíg egy napon nem bírtad tovább
 s ágyba hívtál olyan egyszerűen
 hétköznapian ahogy jó estét
 ejtettél ki a szádon te kicsi
 tiziánhaju nő bevallom meglepett
 ami nem lepett meg többé még meglepőbb
 hogy életed minden pillanatában
 meglepetés voltál mindenkinek
 aki szerethetett az vagy ma is

Kántor Péter

A PADBAN

Ülök a padban,
a harmadik általánosban,
és hallgatom az Ilonka nénit.
Fenn áll a dobogón a tábla előtt,
vagy a padsorok előtt járkál,
és magyaráz valamit piros arccal.
Hirtelen, mintha a szoknyája alá látnék,
döbbsenten és szégyenkezve fedezem fel:
Nem nagy ész az Ilonka néni.
Pedig ő a mi tanító nénink.
Hogy lehet az? Jól van ez így?
Jól vagy sem, magyaráz valamit tovább,
ülök tovább én is a padban,
nézem a táblát, a táblán a szavakat,
a mindenféle mondatokat,
ahogy váltakoznak, cserélődnek,
és, de, nem, igen, is –
csak ezek állandóak,
csak az Ilonka néni nem tudja,
nem veszi észre;
csupa obskúrus vágy, parancsolat,
zagyvaságok vására,
bóvli bővli hátán,
guruló igazgyöngy,
és hazug és nevetséges
és borzalmas dolgok.
És csak ülök a padomban,
időnként szeretnék felállni,
kimenni és letörölni a táblát,
és felírni valami jót,
vagy áthúzni valamit, kijavítani az egészet,
de mindig az Ilonka néni magyaráz,
vagy aki helyettesíti az Ilonka nénit.
Fészkelődök a padban,
figyelek, persze hogy figyelek,
de közben nagy, kéményes hajót rajzolok,
vagy levelet küldök a szomszéd padsorba
és várom a választ türelmetlenül,
várom az időt, amikor majd
kiszabadulok a padomból,

felugorhatok és rohanhatok szabadon,
 táblától tábláig,
 én is írok majd rájuk,
 törölök, javítok, ameddig kell,
 amíg ki nem jön valami értelmes dolog,
 az jó lesz!
 Ülök a padomban,
 nézem a táblán a szavakat,
 váltakoznak, cserélődnek
 hazug és nevetséges,
 és borzalmas
 és mindenféle mondatok.

Kis János

LUKÁCS GYÖRGY DILEMMÁJA

Lukács György életpályájának központi problémája az 1918–19 telén végrehajtott fordulat: csatlakozása a kommunista mozgalomhoz és világnézeti azonosulása a marxizmussal. Ez az esemény új megvilágításba helyezte addigi fejlődését, és döntően befolyásolta mindazt, amit később gondolt és tett. Ahhoz, hogy az egészet értsük, értenünk kell az életre szóló döntést.

De úgy tűnik, nem érthető.

Hipotézisek

1918 novemberében megíródott A BOLSEVIZMUS MINT ERKÖLCSI PROBLÉMA, mely erős érvekkel szolgált a kommunizmus elfogadása ellen.¹ December végén vagy január elején a szerző már a KMP tagja volt. A BOLSEVIZMUS és a kommunista mozgalomhoz való csatlakozás között nem következett be semmilyen külső esemény, mely Lukács szemléletét módosíthatta volna. Belső eredetű – Lukács gondolkodásának dinamikájából származó – magyarázat sem ismeretes. Közeli barátait, a Vasárnapi Kör résztvevőit, akikkel azokban a hónapokban minden etikai és politikai problémáját megosztotta, sokkhatásként érte a bejelentés, hogy belépett a pártba.

„Megtérése két vasárnap között történt: Saulusból Paulus lett”, mondta Lesznai Anna. „Amikor Lukács tudtul adta a kommunizmushoz való megtérését, senki sem tudta, mit jelentessen ez”, nyilatkozta Hauser Arnold.²

Hogyan kell hát értelmezni ezt a rejtélyes fordulatot? Az egyik ismert válasz Heller Ágnestől és Márkus Györgytől származik. Ennek lényege az, hogy Lukács 1918-as döntése nem a semmiből jött. Premarxista korszakában végig azokkal a problémákkal küszködött, melyekre aztán a marxizmusban talált választ. Márkus erőteljes megfogalmazása szerint: „Ha összehasonlítjuk az 1918 decemberében megjelent A BOLSEVIZMUS MINT ER-